



GAZİANTEP UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Journal homepage: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/jss>



Araştırma Makalesi • Research Article

DOI: 10.21547/jss.1637172

Searle'ün Zihin Felsefesinde Nörobiyolojik Açıklama ve Ontolojik İndirgeme Problemi Bağlamında Bilinç-Beyin İlişkisi

Consciousness-Brain Relationship in the Context of Neurobiological Explanation and Ontological Reduction Problem in Searle's Philosophy of Mind

Vedat ÇELEBİ^{a*}

^a Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, Kayseri / TÜRKİYE
ORCID: 0000-0001-7865-3122

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 10 Şubat 2025

Kabul tarihi: 17 Haziran 2025

Anahtar Kelimeler:

Searle,
Zihin felsefesi,
Nörobiyoloji,
Beyin,
Bilinç.

ÖZ

Searle zihin felsefesinde, genel anlamıyla zihin-beden, daha özelinde bilinç ve beyin arasındaki ilişkinin açıklanması problemine hem geleneksel materyalistlerin hem de düalist yaklaşımların düşüncelerini eleştirerek ve onların eksik taraflarını ortaya koyarak çözüm aramaktadır. Dolayısıyla Searle, zihin felsefesindeki problemlerin çoğunun materyalist ve düalist kelime dağarcığını kullanmaktan kaynaklandığını ve bu dağarcığın, bilinç problemini çözmeye giden yola işaret etmediğini düşünür. Bu noktada Searle, bilince ait olguların açıklanmasının, bu geleneksel kelime dağarcığını kullanmadan da mümkün olduğunu göstermeye çalışır. Çözümü de düalizm ile materyalizmin ikisinin birden reddedilmesinde ve bilincin biyolojik bir fenomen olarak ele alınması gerektiğini savunan yaklaşımın bir ifadesi olan *biyolojik doğalcılık* argümanında görür. Sonuç olarak Searle, zihin felsefesinde *zor problem* olarak nitelenen bilinç ve bilince ait öznel deneyimlerin beyinde nasıl gerçekleştiğinin açıklanması problemine ilişkin, düalizm ve materyalizmin çelişkilerine düşmeden *biyolojik ve nörobiyolojik* temelli bir açıklama sunar ve *biyolojik doğalcılık* argümanını ortaya koyar. Bu doğrultuda çalışmamızda ilk olarak Searle açısından bilincin nedensel ve ontolojik olarak indirgenebilir olup olmadığı tartışması ve bilincin nesnel-bilimsel açıdan açıklanması problemi ele alınacaktır. Sonrasında Searle'ün bilinç kuramından hareketle bilinç-beyin problemine olan yaklaşımı ve bu problemin çözümünde en büyük engel olarak gördüğü düalizm ve materyalizm yaklaşımlarına yönelik eleştirisi çerçevesinde bunlara alternatif bir çözüm olarak önerdiği biyolojik doğalcılık argümanı nörobiyolojik bir bakış açısıyla ortaya konulacaktır.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: February 10, 2025

Accepted: June 17, 2025

Key Words:

Searle,
Philosophy of mind,
Neurobiology,
Brain,
Consciousness.

ABSTRACT

In the philosophy of mind, Searle seeks a solution to the problem of explaining the relationship between mind and body in general and consciousness and brain in particular by criticizing the thoughts of both traditional materialist and dualist approaches and revealing their shortcomings. Therefore, Searle thinks that most of the problems in the philosophy of mind arise from using materialist and dualist vocabulary and that this vocabulary does not point to the path to solving the problem of consciousness. At this point, Searle attempts to show that explaining the phenomena of consciousness is possible without using this traditional vocabulary and views the solution in the rejection of both dualism and materialism and in the argument of *biological naturalism*, which is an expression of the approach that argues that consciousness should be considered as a biological phenomenon. As a result, Searle offers a *biological and neurobiological*-based explanation of the problem of explaining how consciousness and subjective experiences of consciousness occur in the brain, which is described as a *hard problem* in the philosophy of mind, without falling into the contradictions of dualism and materialism, and puts forward the argument of *biological naturalism*. In this regard, this study first addresses the debate on whether consciousness is causally and ontologically reducible from Searle's point of view and the problem of explaining consciousness from an objective-scientific perspective. Then, based on Searle's theory of consciousness and within the boundaries of his approach to consciousness-brain problem and the criticism of dualism and materialism approaches considered as the biggest obstacle in solving this problem, the biological naturalism argument that he proposed as an alternative is addressed from a neurobiological perspective.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: vedatcelebi@erciyes.edu.tr

EXTENDED ABSTRACT

The concept of consciousness of John Roger Searle, an important philosopher of contemporary philosophy of mind, and the problem of explaining the connection between consciousness and the brain constitute the focus of this article. Searle posits that inquiries like *How can conscious experiences, such as pain, exist in a world solely comprised of physical particles, and how can certain physical particles, presumably in the brain, create mental experiences?* represent the most fundamental questions regarding the mind-body problem. According to Searle, the problem between mind and body emerges as the question of What is the relationship between consciousness and the brain in contemporary philosophy of mind? This article focuses on the problem of explaining how consciousness and subjective experiences of consciousness occur in the brain, which is described as the hard problem in Searle's philosophy of mind.

The debate concerning the differentiation between consciousness and the brain in contemporary philosophy of mind can be traced back to Plato and Aristotle, but it is primarily rooted in Descartes' Cartesian philosophy, which is characterized by the distinction between the soul and the body. Within the framework of this approach, Descartes' view regarding the distinction between soul and body is defined as *substance dualism*. Searle suggests that the persistence of this problem as a difficult one in the 20th century stems from the fact that it is argued with outdated 19th-century terminology such as monism, dualism, idealism, behaviorism, and materialism. Searle thinks that many of the problems in the philosophy of mind stem from the use of materialist and dualist vocabulary, which he characterizes as indicative of the traditional framework he considers a futile map. At this point, Searle aims to demonstrate that the consciousness phenomena can be explained without using this traditional vocabulary, and he views the rejection of both dualism and materialism as the solution.

Searle's main aim is to place consciousness, which is ontologically irreducible, into the scientific worldview with its subjective qualities. According to him, consciousness is an ontological and biological phenomenon, but, unlike other biological phenomena, it has a subjective quality. In this regard, Searle offers a biological and neurobiological-based explanation of the problem of consciousness and the brain without falling into the contradictions of dualism and materialism and puts forward the argument of biological naturalism. At this point, Searle's main aim in the philosophy of mind is to explain consciousness without reducing it to the brain in an ontological sense and as a biological phenomenon among the physical properties of the world, based on neurobiology. Searle thinks that consciousness is causally reducible but ontologically irreducible because a reduction in this sense denies the subjectivity and qualia of consciousness. According to Searle, when it comes to consciousness, an ontological or categorical reduction cannot be made without damaging the subjective nature or essential character of consciousness. With this idea, Searle distinguishes himself from the eliminative and reductionist materialist approaches that consider the mind and brain as identical by reducing the mind or consciousness ontologically to the brain.

Searle thinks that the reduction towards the relationship between consciousness and the brain is causal, not ontological. According to him, consciousness is not irreducible because it is undefinable or mysterious. On the contrary, consciousness belongs to the first-person ontology and, being subjective is irreducible to the third-person ontology. According to Searle, in the categorical reduction put forward by materialists, consciousness is ontologically reduced to the brain, and the existence of consciousness is denied. Therefore, an ontological reduction in the sense claimed by materialists is unacceptable. According to Searle, an ontological reduction such as consciousness equals brain is not sufficient to express the nature of consciousness. Because in this sense, no matter which of the materialist or dualist approaches is used in reductionism, we are still left with an irreducible subjective reality as a part of physical reality. In this context, we can state that Searle proposes a framework beyond the boundaries of both dualism and materialism with his ontologically non-reductive biological naturalism argument.

According to Searle, addressing consciousness from a biological and neurobiological perspective means explaining the connection between consciousness and the brain. Searle believes that consciousness, especially the relationship between consciousness and the brain, should be considered from a biological and neurobiological perspective. In this regard, Searle characterizes consciousness as a higher-order property of the brain, resulting from interactions of lower-level components, including neurons and synapses. Searle sees consciousness as a biological phenomenon that emerges as a result of neurobiological processes of the brain. According to him, the consciousness-brain problem, like the digestion-stomach problem, is a problem that belongs to our biological life. According to Searle, states of consciousness are a part of our biological history, just like digestion, mitosis, or enzyme secretion. Thus, Searle elucidates the interaction problem between consciousness and the brain through the *biological naturalism* argument that he proposes as an alternative solution to the neurobiologically based approaches of dualism and materialism. With this argument, Searle attributes biological and ontological importance to consciousness and defends the thesis that consciousness in this sense should be included in the field of study of science, as he considers consciousness a biological phenomenon just like other phenomena.

This article addresses the problem of explaining consciousness from a neurobiological and objective-scientific perspective and the debate on whether consciousness is causally and ontologically reducible. In this context, Searle's thoughts on explaining the relationship between consciousness and the brain will be put forward through his criticism of dualism and materialism and the argument of biological naturalism that he proposes as an alternative solution to these approaches.

Giriş

İlk olarak ifade etmemiz gerekir ki Searle, akademik çalışmalarda bazı tarihsel sebeplerden dolayı, zihin felsefesinin çağdaş felsefede merkezî bir konuma geldiğini ve bu sayede hakkında çalışma yapılmaya değer önemli bir alan olarak karşımıza çıktığını düşünür. Bu bağlamda, Searle'ün özellikle ilk çalışmalarında dil felsefesi üzerine, daha özelde söz edimleri (speech act) kuramına yoğunlaştığını, sonrasında hem dil kuramını tamamlamak hem de zihin felsefesi hakkında yapılan çalışmalardaki hatalara dikkat çekmek ve alternatif öneriler ileri sürmek adına zihin felsefesi alanında çalışmaya başladığını söyleyebiliriz. Searle, zihin felsefesindeki temel amacını bilinci *fiziksel* ve *zihinsel* olarak ayrı kategorilere ayırmadan, aynı zamanda ontolojik olarak da indirgemenin dünyanın fiziksel özellikleri arasında doğal bir biyolojik görüngü olarak açıklanabilir olduğunu göstermek olarak belirlemiştir.

Searle'e göre, zihin ve beden arasındaki problem, çağdaş zihin felsefesinde bilinç ve beyin arasındaki ilişkinin ne olduğu sorusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada, zihin-beden ya da daha özelde bilinç-beyin ilişkisinin zihin felsefesinin en önemli tartışma alanlarından biri olduğunu belirtmemiz gerekir. Çağdaş zihin felsefesindeki bilinç ve beyin arasındaki ayrıma ilişkin tartışmanın temellerini Platon ve Aristoteles'e kadar geri götürmek mümkünse de en temelde Descartes'in ruh-beden ayrımında kendini gösteren Kartezyen felsefeye dayandığını ifade edebiliriz. Bu yaklaşım çerçevesinde, Descartes'in ruh ve beden arasındaki ayrıma ilişkin ortaya koyduğu görüş, *töz düalizmi* (cevher düalizm) ya da *düalist etkileşimcilik* olarak da adlandırılmaktadır. Searle'e göre, 20. yüzyılda bu problemin hâlen *zor problem* olarak görülmesinin nedeni, *monizm*, *düalizm*, *idealizm*, *bihevyorizm* ve *materyalizm* gibi modası geçmiş 19. yüzyıl terimleriyle tartışılmasından kaynaklıdır. Bu noktada Searle, zihin felsefesinin bu kavramlarını *bıktırıcı*, *eski kategoriler* olarak niteler ve amacını bu kategorileri ortadan kaldırmak olarak belirler (Searle, 1996, s. 16-17).

Searle, zihin-beden problemine ilişkin zorluğun nedeninin 19. yüzyılın eski kavramlarıyla ve kategorileriyle ele alınmasından kaynaklandığını düşünür. Mide-sindirim konusuna nasıl ki bu kavram ve kategorilerle yaklaşmıyorsak, aynı şeyi zihin-beden problemine de uygulayabiliriz. Bu problem, özellikle Descartes'te iki ayrı töz olarak değerlendirildiği için nihai anlamda çözümlenemeyen bir problem olarak kalmıştır. Searle açısından ise, zihin ve bedeni bambaşka iki yapı olarak görmek bu problemi açıklamada esasen baştan kaybetmek demektir. Bu durum, bunlardan birini diğerine indirgeyip derece olarak birini üstün görmekle ya da birini yadsımakla sonuçlanır. Searle için bu yaklaşım, zihin-beden problemini daha da çözülmez kılar (Searle, 1996, s. 18).

Searle, zihin felsefesi hakkındaki çalışmalarında geleneksel zihin-beden problemine ilişkin çözüm olarak önerilen yaklaşımların hemen hemen tamamını eleştirir. En temelde düalist, materyalist yaklaşımları ve bunların içindeki farklı ekolleri eleştirerek bunlarla bir hesaplasmaya girişir. Searle'ün amacı, ontolojik anlamda indirgenemez olan bilinci öznel nitelikleriyle birlikte bilimsel dünya görüşünün içine yerleştirmektir. Bu noktada Searle, zihin felsefesinde *zor problem* olarak nitelenen “bilinç ve bilince ait öznel deneyimlerin” beyinde nasıl gerçekleştiğinin açıklanması problemine ilişkin, düalizm ve materyalizmin çelişkilerine düşmeden biyolojik ve nörobiyolojik temelli bir açıklama sunar ve biyolojik doğalcılık argümanını ortaya koyar. Dolayısıyla zihin-beden ya da daha özelde bilinç-beyin ilişkisinin zihin felsefesinin en temel tartışma alanlarından biri olduğunu belirtmemiz gerekir (Çelebi, 2022, s. 286). Searle, zihin felsefesindeki problemlerin çoğunun kendisinin ümitsiz harita olarak nitelendirdiği geleneksel haritanın temsilcisi olan materyalist ve düalist kelime dağarcığını kullanmaktan kaynaklandığını düşünür. Bu noktada Searle, bilince ait olguların açıklanmasının, bu geleneksel kelime dağarcığını kullanmadan da mümkün olduğunu

göstermeyi amaçlar ve çözümü düalizm ile materyalizmin ikisinin birden reddedilmesinde görür (Çelebi, 2022, s. 287).

Bu doğrultuda Searle, söz konusu probleme ilişkin hem geleneksel materyalistlerin hem de düalist yaklaşımların düşüncelerini eleştirerek ve onların eksik taraflarını ortaya koyarak çözüm aramaktadır. Searle, zihin felsefesindeki temel amacını bilinci *fiziksel* ve *zihinsel* olarak ayrı kategorilere ayırmadan, aynı zamanda ontolojik olarak da indirgemenin dünyanın fiziksel özellikleri arasında doğal bir biyolojik görüngü olarak açıklanabilir olduğunu göstermek olarak belirlemiştir (Çelebi, 2022, s. 286). Searle, metafiziksel ya da ontolojik olarak farklı iki dünyanın varlığını ya da dünyada iki farklı tür niteliğin bulunduğunu iddia eden geleneksel ikici ontolojiyi benimsemeyen, biyolojik bir olgu olarak bilincin varlığını ve ontolojik olarak indirgenemez oluşunu kabul etmenin mümkün olduğunu göstermek ister. Searle amacını, geleneksel felsefede ortaya konulan kavramsal haritayı yeniden çizmek olarak ortaya koyar. Searle'e göre, elinizde sadece birbirini karşılıklı dışlayan iki alana ilişkin *zihinsel* ve *fiziksel* bir haritanız varsa, ümitsiz bir haritamız var demektir ve onunla yolunuzu asla bulamazsınız (Searle, 2018, s. 151).

Searle'e göre, geleneksel söz dağarcığımızda kabul edilmemesi gereken en doğal nitelendirme, zihinsel olanla fiziksel ya da maddesel olan arasında keskin bir ayrımın olduğudur. Bu geleneğe göre, zihinsel olan bir niteliği fiziksel olarak, fiziksel olan bir niteliği de zihinsel olarak açıklamak mümkün değildir. Dolayısıyla, problemlerin çoğu, bu basit ayrımı içeren betimlemeden kaynaklıdır (Searle, 2021, s. 15). Searle'e göre, bu ayrım, en temelde üç probleme yol açmaktadır. Bunlardan ilki, "Nasıl olur da acı gibi bilinçli deneyimler, tamamen fiziksel parçacıklardan ibaret olan bir dünyada var olabilir ve nasıl olur da muhtemelen beyninizde olan bazı fiziksel parçacıklar zihinsel deneyimlere neden olabilir?" sorusunda karşımıza çıkan *zihin-beden* problemidir. İkinci temel problem, "Nasıl oluyor da öznel ve hayali olan, ama fiziksel olmayan zihinsel durumlar fiziksel dünyada herhangi bir şeye neden olabiliyor? Nasıl oluyor da fiziksel dünyanın parçası olmayan niyetiniz kolunuzun hareketine neden olabiliyor?" sorusudur ki bu da *zihinsel nedensellik* problemidir. Son problem ise, "Nasıl oluyor da muhtemelen kafanızın içinde olan düşünceleriniz uzaktaki nesnelere ve durumlara gönderimde bulunup onlar hakkında olabiliyor?" problemidir ki bu problem de *yönelimsellik problemi* olarak karşımıza çıkar (Searle, 2021, s. 15-16). Yukarıda özetlediğimiz problemlerden ilki çalışmamızın odak noktasını oluşturmaktadır.

Nihai olarak çalışmamızda, bilincin nörobiyolojik ve nesnel-bilimsel açıdan açıklanması problemi ve bilincin nedensel ve ontolojik olarak indirgenebilir olup olmadığı tartışması ele alınacaktır. Bu bağlamda Searle'ün bilinç ve beyin arasındaki ilişkinin açıklanması noktasındaki düşüncesi, düalizm ve materyalizm eleştirisi ve bu yaklaşımlara alternatif bir çözüm olarak önerdiği *biyolojik doğalcılık* argümanı üzerinden ortaya konulacaktır.

Ontolojik İndirgeme Problemi Bağlamında Bilinç ve Beyin İlişkisi

Bu noktada ilk olarak Searle'ün temel amacının bilinci ontolojik anlamda beyne indirgemenin ve dünyanın fiziksel özellikleri arasında biyolojik bir nitelik olarak nörobiyolojiden hareketle açıklanabilir olduğunu göstermek olduğunu ifade etmemiz gerekir. Bu bağlamda, Searle'e göre yapılması gereken şey, özneliği dışarıda bırakmadan yani bilincin öznel niteliklerini ya da qualiyi reddetmeden bilincin ontolojisine dair bir açıklama ortaya koymaktır.

Searle, indirgeme problemini, nedensel ve kategorik (ontolojik) indirgeme ayrımı yaparak ortaya koyar. Bu doğrultuda, bilince yönelik yapılacak bir indirgemenin söz edilecekse, ancak nedensel bir indirgemenin söz edebiliriz. Ontolojik bir indirgemenin söz

edemeyiz. Çünkü bilinç, birinci şahıs ontolojisi olduğundan sıcaklık, akışkanlık ya da katılık gibi üçüncü şahıs ontolojisine indirgenemez (Searle, 2006, s. 64). Ona göre, bilinç ve bilinç durumları dağ, taş, ağaç gibi nesnel varoluşlardan farklı olarak birinci şahıs ontolojisine sahiptir ve bir özne tarafından deneyimlenmeleri bağlamında öznel ve dolayısıyla ontolojik anlamda indirgenebilir değildir. Çünkü bütün bilinç hâlleri benim bilincime ait tecrübemi oluşturan sürecin bir parçasıdır (Searle, 2006, s. 53).

Searle'ün zihin felsefesinde bilinç ve beyin arasındaki ilişkiyi anlama noktasında indirgeme kavramı önemli bir yere sahiptir. Searle, indirgeme kavramını beş ayrı kategoride aşağıdaki şekilde ortaya koyar.

1. Ontolojik indirgeme (Varlık bilimsel indirgeme).
2. Nedensel indirgeme.
3. Teorik indirgeme.
4. Mantıksal veya tanımsal indirgeme.
5. Nitelikçi varlık bilimsel indirgeme (Searle, 2014, s. 149-151).

Searle, indirgeme problemine ilişkin düşüncesini nedensel ve kategorik indirgeme ayrımı üzerinden ifade eder. Searle'e göre, nedensel indirgemedede eğer A türündeki fenomenler nedensel olarak B türündeki fenomenlere indirgenebiliyorsa, A'nın bütün hareketleri B'nin bütün hareketleri üzerinden ifade edilebilir olmalıdır. Aynı zamanda, A türündekilerin B türündekilere ek olarak hiçbir nedensel güce de sahip olmaması gerekir (Searle, 2021, s. 119). Örneğin, maddesel nesneler molekül yığınlarından ibarettir. Gün batımları, Dünya'nın kendi ekseninde Güneş'e göre dönmesinden kaynaklı görüntülerden oluşmaktadır (Searle, 2021, s. 120). Ontolojik indirgeme söz konusu olduğunda, A yalnızca ve sadece B ise, A görüngüsü B görüngüsüne ontolojik anlamda indirgenebilir (Searle, 2014, s. 151). Diğer taraftan, ontolojik bir indirgeme söz konusu olduğunda, belli bir nesne ya da görüngü başka bir görüngüden tamamen bağımsız olarak açıklanabilir olmalıdır. Örneğin, sandalyelerin, bir araya gelmiş moleküllerden başka hiçbir şey olmadıkları gösterilebilir. Bu indirgeme biçiminde çoğu zaman maddi nesnelerin moleküllerinin birleşmesinden öte bir şey olmadıkları ve genlerin DNA moleküllerinden başka bir şeye bağlı olmadıkları gösterilir (Searle, 2014, s. 149).

Searle'e göre, bilinç ve beyin süreçleri arasındaki ilişki, pistonun katılığı ile metal alaşımların moleküler davranışı arasındaki veya bir su kütesinin sıvılığı ile H₂O moleküllerinin davranışı arasındaki veya araba silindrinde gerçekleşen yanma tepkimesi ile aynı hidrokarbon moleküllerinin oksitlenmesi arasındaki ilişki gibidir. Bütün bu durumlarda yüksek düzeydeki nedenler, bütün sistem göz önüne alındığında, sistemin mikro düzeydeki bileşenlerinin düzeyindeki nedenlere ek bir varlığa sahip değildir. Dolayısıyla, sistemin düzeyindeki bütün nedenler eksiksiz bir biçimde mikro elementlerin nedenselliği ile açıklanabilir ve mikro elementlerin nedenselliğine nedensel olarak indirgenebilir olmalıdır (Searle, 2021, s. 198). Searle'e göre, nasıl ki moleküllerin hareketi katılığı nedensel olarak oluşturuyorsa, benzer biçimde nöronların hareketi de bilincin oluşturucu nedenidir. Dolayısıyla sertlik nasıl tekerleğin bir niteliğiye, bilinç de benzer şekilde beynin bir özelliği olarak karşımıza çıkar (Searle, 2019, s. 40-41). Bilinç, nöronların hareketleri tarafından tamamen nedensel olarak izah edilir; ancak bu bilincin nöronların hareketlerinden ibaret olduğu anlamına gelmez (Searle, 2021, s. 120). Searle'e göre, nedensel açıdan mikro öğeler dışında hiçbir şey olmadığından, sistemik özellikler tümüyle mikro öğelerin ve nöronların durumu tarafından oluşturulmuştur. Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki nöronların durumu, bilincin durumunu belirler; ancak nöronlar bilincin her durumunu ve bir sonraki durumunu belirlemek için nedensel olarak yeterli değildir (Searle, 2019, s. 54).

Yukarıda ifade edildiği gibi Searle'e göre, bilinç için sadece nedensel bir indirgemenin bahsedebiliriz. Bilinç bir üçüncü şahıs ontolojisi ya da objektif bir ontoloji olmadığından ontolojik indirgeme yapamayız. Yani bilinç üçüncü şahıs ontolojisine indirgenemez (Searle, 2019, s. 41). Ona göre bilinç, ontolojik anlamda beyne indirgenemese de beyin mikro düzeyindeki hareketlerine nedensel olarak indirgenebilen ve üst düzey bir niteliği olarak karşımıza çıkar (Searle, 2002, s. 122). Bundan dolayı dağ, taş, ağaç gibi objektif görüngülerden ayrı olarak her bir bilinç hâlinin birinci-shahıs ontolojisi olması söz konusudur (Searle, 2006, s. 52-53). Örneğin, şu an belimde hissettiğim ağrı sadece benim tarafımdan tecrübe edildiğinden ontolojik olarak öznel. Bu anlamda bütün bilinç hâlleri ontolojik olarak öznel; çünkü bilinç hâllerine erişim daima birinci şahıs bakış açılarındandır ve her bir bilinç hâli daima bir öznenin bilincine aittir (Searle, 2014, s. 128-129).

O hâlde bilinç, öznel olması sebebiyle birinci şahıs subjektif bir ontolojiye sahiptir ve bu yüzden bilinç üzerine bilincin öznel olma niteliği yok sayılmadan ona üçüncü şahıs ontolojiler üzerine yapabileceğimiz türden bir ontolojik indirgeme yapamayız (Searle, 2019, s. 22). Searle'e göre, bilincin temel niteliğini oluşturan öznel deneyimini bir tarafa bırakamayız. Çünkü bilincin en önemli özelliği öznel birinci şahıs ontolojisi olmasıdır. O hâlde, bilinç başka var olanlar gibi biyolojik bir görüngü olmakla birlikte öznel birinci şahıs ontolojisine ait olduğu için katılık ya da sindirim gibi üçüncü şahıs bir fenomene indirgenebilir olması durumundan farklı olarak objektif bir üçüncü şahıs fenomenine indirgenebilir değildir (Searle, 2006, s. 68).

Bu noktada, bilincin ontolojik olarak indirgenemez oluşu onun ayrı bir nedensel rolü olmasından kaynaklanmaz. Daha ziyade, bilincin birinci şahıs ontolojisine sahip olup üçüncü şahıs ontolojisine sahip bir şeye indirgenemez oluşundan kaynaklanır ve bu nokta, bilincin sahip olduğu sinirsel temelin, nedensel etkinliğine indirgenemez bir nedensel etkinliğe sahip olmamasına rağmen söz konusudur (Searle, 2021, s. 199). Dolayısıyla Searle'ün, bilincin ontolojik olarak değil, ama nedensel olarak beyin süreçlerine indirgenebileceğini savunduğunu belirtmemiz gerekir. Searle, bilinci bilinç yapan şeyin öznel deneyimler olduğunu düşünür. Bu sebeple bilince eleyici ve indirgemeci bir yaklaşımın uygulanması mümkün değildir. Searle'e göre, bilincin eleyici bir indirgemesini yapamazsınız. O gerçekten vardır ve onun gerçek varlığı olağan epistemik kuşkulara tabi değildir; çünkü bu kuşklar, görünüş ile gerçeklik arasındaki ayrıma dayanır ve bu ayrımı kendi bilinçli hâllerinizin varlığı için yapamazsınız (Searle, 2021, s. 123).

Bu bağlamda Searle, bilinç söz konusu olduğunda diğer fiziksel fenomenlerde olduğu gibi bir görünüş gerçeklik ayrımının yapılamayacağını düşünür. Çünkü bilinçten bahsettiğimizde görünüş gerçekliğin kendisidir. Bilincin gerçekliği bizatihi görünüşü olduğundan görünüşü dışarıda bırakarak bilinci yalnızca altta yatan fiziksel gerçeklik üzerinden tanımlayarak yapılan bir indirgeme amacını kaybetmektedir. Bilinç, beyindir biçiminde özdeşliği esas alarak yapılacak olan ontolojik bir indirgeme Searle'e göre bilincin doğasını göz ardı ettiği için kabul edilebilir değildir. Çünkü ona göre, indirgemeci olan tavır materyalist ya da düalist yaklaşımlarından hangisi tarafından ele alınırsa alınsın, elimizde hâlâ fiziksel gerçekliğin bir parçası olarak indirgenemez olan bir öznel gerçeklik kalmaktadır (Çelebi, 2022, s. 285). Bilinç, ontolojik olarak birinci tekil şahsa, beyin ise üçüncü tekil şahsa aittir. Dolayısıyla bu ikisi arasında ontolojik bir eşitlik olduğunu iddia etmek kategori hatasına düşmektir (Tümkeya, 2022, s. 889).

Searle, birinci tekil şahıs bakışı ile üçüncü tekil şahıs bakışı arasındaki farkın epistemolojik anlamı ile ontolojik anlamı arasındaki ayrıma da dikkat çeker. Searle'e göre, ontolojik nesnellik ve epistemolojik nesnellik arasındaki en temel ayrımlardan biri epistemolojik anlamın ifadelere uygulanması söz konusuysa ontolojik anlamın dünyadaki varlık türlerinin var olma durumuna işaret etmesidir. Bu bağlamda, dağlar, buzullar gibi varoluş

biçimleri bir özne tarafından deneyimlenmeye ihtiyaç duymadığından bunlar sadece nesnel varoluş biçimine sahiptirler. Ancak acılar, gıdıklanmalar ve kaşıntılar da duygu ve düşüncelerde olduğu biçimde öznel bir var oluş biçimine aittirler. Dolayısıyla bunlar, sadece bir özne tarafından algılanmış olarak var olurlar (Searle, 2006, s. 54-55). İnsanların fenomenal deneyimleri ise, epistemolojik anlamda nesnel bir realitedir. Ancak bu deneyimlere ilişkin varoluş biçimi ontolojik olarak öznel (Searle, 2018, s. 93).

Searle'e göre bilinç, öznel ya da birinci şahıs ontolojiye sahip olmak anlamında, diğer biyolojik fenomenlerden farklıdır. Ancak bilincin sahip olduğu bu ontolojik öznellik, nesnel bir bilinç açıklamasını içeren epistemolojik nesnelliği engellemez. Aynı zamanda bilincin fiziksel ve biyolojik bir nitelik olması da onun varlık bilimsel olarak öznel bir zihinsel nitelik olduğu gerçeğini değiştirmez (Searle, 2005, s. 47). Searle, duyumsadığımız ve tecrübe ettiğimiz bir ağrının, epistemolojik anlamda nesnel, ontolojik olarak öznel olduğunu düşünür. Dolayısıyla ona göre yapılması gereken, öznelliği dışarıda bırakmadan bilincin ontolojisine dair bir açıklama sunmaktır (Çelebi, 2022, s. 112). Çünkü ona göre, nesnellik, ontolojik değil, epistemolojik bir düzlemde geçerlidir ve bilincin ontolojik öznelliğe sahip olması, bilincin bilimsel olarak ele alınmasına bir problem oluşturmamaktadır. Aynı şekilde, diğer öznelere bilincinin doğrudan gözlemlenemez olması bilimsel bir bilinç açıklamasını tek başına engellemez (Çelebi, 2022, s. 106).

Searle'ün bilinç teorisi indirgemeci olmayan fizikalist bir teoridir (Kaya, 2022, s. 901). Searle, indirgemeci olmayan fizikalistler gibi zihinsel ve fiziksel nedenin birbirinden farklı olduğunu kabul eder; fakat bu ontolojik bir farklılık değildir. Zihinsel ve fiziksel neden aslında bir sistemin farklı seviyelerde nedensel açıklamasının verilmesinden ibarettir. Çünkü zihinsel ve fiziksel neden beyin sisteminin içinde gerçekleşen aynı olayın farklı şekillerde betimlenmesidir (Kaya, 2022, s. 905-906).

Sonuç olarak Searle, bilinç ve beyin ilişkisine yönelik indirgemenin ontolojik değil, nedensel olduğunu düşünür. Ona göre, bilinç tanımlanamadığı ya da gizemli olduğu için indirgenemez değildir. Bilakis bilinç, birinci şahıs ontolojisine ait ve öznel olduğu için üçüncü şahıs ontolojisine indirgenemezdir. Searle'e göre, fizikalistlerin ileri sürdüğü kategorisel indirgemedeki bilinç, beyne ontolojik olarak indirgenir ve bilincin varlığı reddedilir. Dolayısıyla, fizikalistlerin iddia ettiği anlamda bir ontolojik indirgeme kabul edilemez. Nitekim ona göre, her bilinçli durum, birinci şahıs bir ontolojiye sahip olduğu için dağ, taş, ağaç gibi nesnel varoluşlardan ayrı olarak nesnel bir üçüncü şahıs ontolojisine indirgenemezdir (Çelebi, 2022, s. 114). Searle'e göre, bilinç söz konusu olduğunda, bilincin öznel olma niteliğine ya da asli karakterine zarar vermeden ontolojik ya da kategorik bir indirgeme yapamayız. Bu düşüncesiyle Searle, zihin ya da bilinci ontolojik anlamda beyne indirgeyerek zihin ve beyin

özdeş gören eleyici¹ ve indirgemeci² materyalist yaklaşımlardan da ayrılmaktadır. Bu bağlamda, Searle'ün fenomenal deneyimleri reddeden eleyici materyalist yaklaşımı ve bilinci nesnel beyin süreçleriyle tanımlamaya çalışan katı indirgemeci tavrı eleştirdiğini söyleyebiliriz.

Bilinç-Beyin İlişkisinde Nörobiyolojik Açıklama ve Biyolojik Doğalcılık Argümanı

Gelinen noktada, Searle'ün düşüncesi üzerinden bilinç ve beyin arasındaki ilişkiyi nedensel ve ontolojik indirgeme problemi bağlamında izah ettikten sonra şimdi de söz konusu ilişkinin Searle açısından nörobiyolojik açıklamasının detaylarına değinelim.

Bu doğrultuda Searle bilincin, özellikle de bilinç ve beyin arasındaki ilişkinin biyolojik ve nörobiyolojik açıdan ele alınması gerektiğini düşünür. Searle'e göre bilinci, biyolojik ve nörobiyolojik açıdan ele almak demek, bilinç ve beyin ilişkisini açıklamak demektir. Bu noktada, bilincin eşlik ettiği nöral süreçler diğer nöral süreçlerden hangi yönleriyle farklıdır? Bunlar beynin farklı bir bölgesinde mi işlenmektedir? Farklı bir mekanizmayla mı işlenmektedir? Yoksa farklı nöronlar mı devreye girmektedir? gibi sorular karşımıza çıkar (Alıcı, 2013, s. 163). Searle, bilinç ve beyin ilişkisinin açıklanması noktasında bilincin merkezde oluşunu şöyle ifade eder: “Bilinci çalışmadan beyin üzerinde çalışmak, sindirimi çalışmadan mide üzerinde çalışmak ya da özelliklerin kalıtımını çalışmadan genetik üzerinde çalışmak gibi bir şey olur” (Searle, 2005, s. 61). Searle'e göre, hem zihin-beden probleminin hem de bütün zihinsel durumların nörobiyolojik süreçler olarak değerlendirilmesi gerekmektedir (Searle, 2019, s. 18-19). Çünkü Searle'e göre, zihinsel fenomenlerin nörobiyolojik bir betimi, sonuçta bu fenomenlerin rasyonel bir betimi ile örtüşmektedir (Searle, 2019, s. 61).

Searle'e göre bilinç problemi, beyindeki nörobiyolojik süreçlerin öznel farkındalık ve duyarlılık durumlarımıza nasıl neden olduğunu, bu durumların beyin yapılarında nasıl gerçekleştiğini, bilincin beynin tüm idaresinde ve dolayısıyla genel anlamda hayatlarımızda nasıl işlediğini tam olarak açıklamakla ilgili bir problemdir (Searle, 2018, s. 140). Searle, bilincin nörobiyolojik açıdan ele alınmasına ilişkin problemi şu sorular ile daha detaylı bir biçimde ortaya koyar: “Beyin tam olarak nasıl çalışır? Zihinsel hâller beyinde tam olarak nasıl gerçekleşir? Bilinçli deneyimlerimizin nedeni olan bu nöronal süreçler nasıldır ve bu bilinçli deneyimler beynin yapılarında nasıl gerçekleşirler?” (Searle, 2019, s. 33). Bu sorulara yanıt bağlamında Searle, bütün bilinç durumlarımızın sebebinin nörobiyolojik süreçler olduğunu düşünür. Searle'e göre, bilinçli durumlar, nöronal sistemlerde gerçekleşir ve onlar içkin olarak

¹ Eleyici materyalizme göre, bilincin şu an için gizemli görülmesinin sebebi, henüz yeteri kadar bilimsel veriye sahip olunmayışıdır. Nitekim bilimsel ilerlemeler devam ettikçe bilinç diye bir şeyin var olmadığı ve bilinç olarak varsayılan durumların beyinde meydana gelen nöral olaylar olduğu ortaya çıkacaktır. Ayrıca bakınız. Churchland, Paul M. (2012), Madde ve Bilinç, Çev. Berkay Ersöz, İstanbul: Alfa Yayınları, s. 78-79. Eleyici materyalistler, bizim sağduyulu nedensel açıklamalarımızın, inançların, isteklerin, algıların, yönelimlerin ve önermesel tutum içeriklerine ilişkin tanımların radikal bir biçimde hatalı olduğunu ve bunların yerini gelişen sinir bilimsel açıklamaların alacağını iddia etmektedir. Ayrıca bakınız. Bailey, Andrew (2019), Zihin Felsefesi, Çev. Füsün Doruker; Ankara: Fol Kitap, s. 278. Eleyici materyalizme göre, bilinçli hiçbir deneyim yoktur. Yalnızca beyin ve nöronların fonksiyonel işlevleri vardır. O hâlde insan biyoorganik bir makineden başka bir şey değildir. Ayrıca bakınız. Crick, Francis (2005), Şaşırtan Varsayım: İnsan Varlığının Temel Sorularına Yanıt Arayışı, Çev. Sabit Say, Ankara: Tubitak Yayınları, s. 3.

²Bilinç ve bilinç durumlarını nörofizyoloji indirgeyen ve bilinci nesnel beyin süreçleriyle tanımlamaya çalışan yaklaşım olarak bilinir. Daha fazla bilgi için bakınız. Revonsuo, A. (2016). *Bilinç; özneliliğin bilimi*. (Değirmenci, S. Çev.). İstanbul: Küre Yayınları, s. 55.

farkındalık ya da duyarlılığın içsel, öznel durumları olarak karşımıza çıkar (Searle, 2005, s. 58). Diğer taraftan ona göre bilinç, nöral ve diğer nörobiyolojik sistemin güçlerine ilave olarak hiçbir nedensel güce sahip değildir (Searle, 2007). Bu noktada beynin işlevi, girdiler ve çıktılar çerçevesinde, sinir hücrelerinin rastgele ve sıradan hareketleri ile bedeni idare etmektir (Searle, 2018, s. 83).

Searle, bilinç ve beyin arasındaki ilişkinin genel karakterini şöyle ifade eder: “Bilince ve bilinç durumlarına, beyindeki nörobiyolojik etkileşimler sebep olur ve bu durumlar beynin işleyişinde ortaya çıkar” (Searle, 2005, s. 76). Bu anlamıyla bilinç süreçleri, biyolojik süreçlerdir ve nörofizyolojik etkileşimler bilince sebep olmaktadır (Çelebi, 2022, s. 23). Aynı zamanda bilinçli durumlar, hiçbir şekilde objektif ve nörofizyolojik görüngenemeyen subjektif ve birinci şahıs ontolojisi niteliğine sahiptir. Dolayısıyla bilinç, subjektif olma niteliği sebebiyle ontolojik anlamda nesnel beyin etkileşimlerine indirgenemezdir (Revonsuo, 2016, s. 279).

Gelinen noktada tekrar ifade etmek gerekir ki, Searle’ün temel amacı, beyin süreçlerinin bilinçli deneyimlerimize nasıl neden olduğuna dair nedensel bir açıklama getirmektir. Bu amaç doğrultusunda Searle, bilincin varlığını mikro düzeyde beyinde gerçekleşen nedensel etkileşimler olarak ifade eder. Ancak ona göre, bilinç sadece sinirlerin fiziksel yapısından hareketle açıklanamaz. Bu yüzden sinirler içindeki nedensel etkileşimlere ilişkin ek bir tanımlama gerekir (Searle, 2014, s. 148). Bu bağlamda Searle, bilinci, hem nöronlar ve sinapslar gibi mikro düzeydeki elementlerin hareketlerinin sebep olduğu bir görünüşü olarak hem de beynin üst düzey bir niteliği olarak ifade eder (Searle, 2019, s. 48). Ona göre, bilinç, “beyindeki sinirlerin davranışıyla fişkırp ortaya çıkar; fakat bir kez ortaya çıktıktan sonra artık onun kendine ait bir hayatı” söz konusudur (Searle, 2014, s. 148). Searle’e göre, bilinç durumlarına sebep olan şey bir grup nöral ateşlemedir. Ancak buradan hareketle bilinç durumunun bir nöron ile özdeş olduğu çıkarımına varılamaz. Dolayısıyla, bir tane nöronu seçip de “Bu nöron büyük annen hakkında düşünüyor” diyemezsin (Blackmore, 2017, s. 239). Aynı zamanda bilinç, sıvılık ve katılık gibi nedensel olarak kestirilemez özelliklere sahiptir. Onlar mikro öğeler sisteminin neden olduğu kestirilemez özelliklerdir (Searle, 2005, s. 52). Ona göre, bütün bilinçli durumlarımız beynin üst ya da sistemik özellikleridir ve bu özelliklerin nedeni beyinde ortaya çıkan mikro süreçlerdir (Searle, 2019, s. 49). Nitekim zihinsel niteliklerin fiziksel olanın üst düzey nitelikleri olduğunu iddia eden “biyolojik doğalcılık” (biological naturalism) argümanı indirgemeci olmayan bir materyalizm olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yaklaşım ile öznel deneyimlerin kaynağı fenomenal bir özne olarak değil, bu deneyimlerin ontolojik olmasa da nedensel olarak indirgenebileceği nörolojik süreçler olarak gösterilmektedir (Doğan, 2018, s. 42-43).

Searle, bilinci beynin nörobiyolojik süreçleri sonucunda ortaya çıkan biyolojik bir görünüşü olarak görür. Searle’e göre, bilinç durumları, sindirim, mitoz bölünme ya da enzim salgılamada olduğu gibi biyolojik tarihimizin bir parçasıdır (Searle, 2014, s. 15). Dolayısıyla bilinç de tıpkı sindirim, büyüme ya da fotosentez gibi tam anlamıyla biyolojik bir görünüşüdür. Searle’e göre, bitkiler için fotosentez ne anlama geliyor ve ne işe yarıyorsa bilinç de bizim için aynı anlama gelir. Bu bağlamda Searle, bilince biyolojik ve ontolojik bir önem atfederek bilincin de tıpkı diğer fenomenler gibi bilimin inceleme konusu olabileceği düşüncesindedir (Çelebi, 2022, s. 284).

Searle, bilinç ve beyin arasındaki nörobiyolojik ilişkiyi iki ilkedен hareketle özetler. Bunlardan ilkinе göre, beyindeki süreçler bilince ve aynı şekilde alt düzey nörobiyolojik süreçler bilinçli durumlara neden olmaktadır. Diğerі de birincisinin doğal sonucu olarak, bilinç ve bilinç durumlarının, beyin sistemindeki üst düzey nitelikleri olduğudur. Dolayısıyla Searle’e göre, bilinç durumlarına beyindeki nörobiyolojik etkileşimler sebep olmakta ve bunlar beynin

yapısında gerçekleşmektedir. Searle'e göre, nasıl ki sindirim midenin ya da görme gözün bir özelliğidir aynı şekilde bilinç de beynin bir özelliğidir (Searle, 2014, s. 49). Nitekim Searle, nöron ateşlemeleri ve bilinç durumları arasındaki ilişkinin nedensel bir karaktere sahip olduğunu düşünür. Ancak Searle'e göre, beyin süreçlerinin bilinçli durumlara tam olarak nasıl neden olduğunu anlamak nörobiyolojide bir devrimi gerektirmektedir. Bu noktadaki temel problem, sistemin bilinç üretmek için nasıl çalıştığının tasvir edilmesi noktasındadır (Searle, 2005, s. 25-26).

Searle'e göre bilinç, fiziksel dünyada yer alan gerçek ve doğal bir fenomendir. Dolayısıyla sınır bilimindeki gelişmeler ile birlikte bilinç problemi nihai bir çözüme kavuşacaktır. Ancak şimdilik, bilincin nörobiyolojisinin nasıl işlediği, hatta neden uyuduğumuz veya neden hatıralarımızın beynimizde saklandığı gibi soruların yanıtı henüz tam olarak açıklanamamaktadır. İleride, beyin süreçlerinin bilince nasıl neden olduğu hakkında genel bir teoriye sahip olduğumuz zaman, bunun bir şekilde keyfi ya da gizemli olduğu şeklindeki anlayış da ortadan kalkacaktır (Searle, 2005, s. 34).

Bu doğrultuda Searle, bilincin açıklanması noktasında zihinsel ve fiziksel sözcüklerini içeren geleneksel dağarcığımıza karşı koymanın zorluğunu şu şekilde ifade eder:

Bu geleneksel dağarcık, zihinsel ve fizikselin karşılıklı bir şekilde dışlayıcı olduğunu varsayıyor ve bu varsayım binlerce kitabın yazılmasına sebep olan çözülmez sorunlar ortaya çıkarıyor. Zihinsel olanın gerçekliğini ve indirgenemez olduğunu kabul edenler genellikle kendilerini düalist olarak görüyor. Ancak diğerlerine göre, zihinsel olanı gerçekliğin indirgenemez bir bileşeni olarak kabul etmek bilimsel dünya görüşüyle ters düşüyor, bundan dolayı da böylesi bir zihinsel gerçekliğin varlığını reddediyorlar. Onun ya maddesel olana tamamen indirgenebileceğini ya da tamamen elenebileceğini düşünüyorlar. Kendilerini genellikle materyalist olarak görüyorlar. Ben ise iki tarafın da aynı hatayı yaptığını düşünüyorum (Searle, 2021, s. 16).

Nitekim bilinç-beyin arasındaki ilişki probleminin çözümü noktasında karşımıza çıkan en temel tartışma, düalizm ve materyalizmin beyin ve bilinç problemine ilişkin doğru bir analiz olup olmadığı tartışmasıdır. Searle'e göre, geleneksel biçimiyle bu iki yaklaşım da doğru analiz değildir; fakat gözden geçirildikleri biçimleriyle her iki yaklaşım da doğru analizdir. Ona göre, bu noktada takınılması gereken tavır düalizm ve materyalizmin bakış açısını tamamıyla reddedip yeni bir başlangıç yapmaktır (Searle, 2006, s. 65). Searle'e göre, eğer zihinsel fiziksele indirgenemeyeceğini söylersek, düalizmi kabul ediyor gibi görünürüz. Ancak eğer zihinsel olan yalnızca fizikselin daha yüksek düzeydeki tasviri dersek materyalizmi kabul ediyor gibi görünürüz. Çıkış yolu, zihinsel ve fiziksel hakkındaki geleneksel dağarcığımızdan vazgeçmekten ve yalnızca bütün olguları ifade etmeye çalışmaktan geçer (Searle, 2021, s. 198).

Searle bir yandan bilincin inkâr edilemez bir gerçeklik olduğunu belirterek materyalizme diğer yandan bilinçliliğin var olduğunu, beynin biyolojik faaliyetlerinin üst düzey bir ürünü olarak kabul edilmesi gerektiğini ve böylece insanın ontolojik bir ayrımla ele alınamayacağını savunarak Kartezyen felsefeye karşı çıkar. Bu durum Searle'ün bir yandan bilincin tanımlanmasında düalist tavra karşıt bir tutum sergilemesine diğer yandan da materyalist görüşe meydan okumasına neden olmuştur (Kınağ, 2020, s. 167).

Bu noktada Searle, bilinç hakkında ortaya koyduğu kendi argümanının materyalizm ve düalizmden farkını aşağıdaki gibi açıklar:

Materyalist der ki bilinç, yalnızca bir beyin sürecidir. Ben diyorum ki bilinç yalnızca bir beyin sürecidir. Ama materyalist şunu da ifade eder: İndirgenemeyecek şekilde niteliksel, öznel, birinci şahıs, hayalvari ve hissi bir fenomen olarak bilinç aslında yoktur. Var olan yalnızca üçüncü şahıs, nesnel fenomenlerdir. Ancak benim demek istediğim, bilinç tam olarak indirgenemez şekilde niteliksel, özel, birinci şahıs, hayalvari ve hissi bir fenomen olarak beyinde gerçekleşen bir süreçtir. Düalist der ki bilinç üçüncü şahıs nörobiyolojik süreçlere indirgenemez. Fakat ben de bilinç üçüncü şahıs nörobiyolojik süreçlere indirgenemez diyorum. Lakin düalist, bunu söylerken bilincin bildiğimiz fiziksel dünyanın bir parçası

olmadığını, daha ziyade onun ötesinde başka bir şey olduğunu ima eder. Benim demek istediğim ise, bilinç, nedensel olarak indirgenebilirdir ama ontolojik olarak indirgenemezdir. Bilinç sıradan fiziksel dünyanın bir parçasıdır ve onun üstünde ve ötesinde bir şey değildir (Searle, 2021, s. 126-127).

Bu bağlamda Searle açısından materyalizme yanıt vermenin yolu, materyalizmin bilince ait gerçekliği yok saydığını göstermektir. Düalizm ile baş etmenin yöntemi ise, bilinci fiziksel dünyanın bir parçası ve biyolojik bir görüngü olarak kabul etmeyen kavramlar çerçevesini reddetmektir (Searle, 2006, s. 63). Searle, zihinsel olanın beyin ya da maddeye indirgenmeden, bir gerçeklik olarak fiziksel dünya içinde açıklanmasının mümkün olduğunu göstermeye çalışmaktadır (Altınörs, 2018, s. 57).

Searle'e göre beyin süreçleri bilince neden olmakla birlikte ne bilinç ne de beyin ayrı birer töz olarak karşımıza çıkmaz. Searle için bilinç, düalizmdeki gibi ayrı bir töz olmayıp beyin sahip olduğu biyolojik bir süreçtir (Tümekaya, 2022, s. 887). Bu doğrultuda Searle, bilinç ve beyin arasındaki ilişkiyi, "Beynin düşük düzey nöronal süreçleri bilince neden olur ve bilinç basitçe, düşük düzey nöronal öğelerden oluşan sistemin yüksek düzey bir niteliğidir" şeklinde özetler (Searle, 2005, s. 19). Searle, bilincin nedensel olarak indirgenebilir, ama ontolojik anlamda indirgenemez olduğunu düşünür. Çünkü bu anlamda bir indirgeme, bilince ait öznel ve *qualia durumlarını (bilince ait özne deneyimleri)* yadsımaktadır. Bu noktada Searle, bilinç ve beyin problemine ilişkin geleneksel düalist ve materyalist yaklaşımlara alternatif olarak ileri sürdüğü görüşüne *biyolojik doğalcılık* adını vermektedir. Searle'ün doğalcı yaklaşımına göre, bilinç, doğanın bir parçasıdır ve biyolojiktir. Aynı şekilde bilincin doğasını açıklama tarzı da biyolojiktir (Searle, 2006, s. 65).

Searle, beyindeki etkileşimlerin bilinç durumlarına neden oluşunu nörobiyolojik bir süreç olarak görmektedir. Bu noktada Searle'e göre, beyin süreçlerinin bilince nasıl neden olduğu hakkında genel bir teoriye sahip olduğumuz zaman, bunun bir şekilde keyfi ya da gizemli olduğu şeklindeki anlayış ortadan kalkacaktır. Kalp örneğini ele alacak olursak, onun kanı nasıl pompaladığı açıktır. Bu gerekliliği gördüğümüz bir kalp anlayışına sahibiz. Kasılma gerçekleştiğinde kalp, kanın atardamarlara doğru akmasına neden olur. Searle'e göre, kalp örneğinde olduğu şekilde şu ana kadar beyin bilince nasıl neden olduğu hakkında benzer bir açıklama getirilmemiş olması bir eksikliktir (Searle, 2005, s. 43). Dolayısıyla ona göre, bilincin gizemli olarak görülmesinin en temel nedeni, beyin bilince nasıl neden olduğu sorusunun tam olarak yanıtlanamamasıdır. O hâlde Searle'e göre, bilinçlilik konusundaki bilinmezliği gidermenin yolu, beyin süreçlerini takip etmek ve anlamaktan geçmektedir (Searle, 1996, s. 32).

Sonuç olarak Searle'e göre, bilinç ve beyin arasındaki ilişkide zor problem, bilincin beyinde fiilen ne şekilde işlediğinin ayrıntılı bir biçimde açıklanması problemidir. Ona göre, bu probleme getirilebilecek bir çözüm, bilim dünyası için en değerli bilimsel keşiflerden biri olur. Şayet böyle bir keşif yapılırsa bu, "Beyindeki nörobiyolojik süreçlerin bilince tam olarak nasıl neden olduğu" (Searle, 2005, s. 34) sorusunun bir yanıtı olacaktır. Dolayısıyla, beyin işlemesi ile ilgili bizim mevcut modellerimiz doğru kabul edilirse, sinapslardaki daha alt düzey nöron ateşlenmelerinin muazzam çeşitlilikteki bilinçli deneyimlerimizin tümüne tam olarak "nasıl" neden olduğu sorusunun da yanıtı olacaktır (Searle, 2005, s. 34).

Sonuç

Searle'e göre, sindirim-mide problemi gibi zihin-beden problemi de biyolojik yaşantımıza ait problemlerdir. Buradaki temel problem, zihin-beden ya da bilinç ve beyin arasındaki ilişkiyi açıklamak amacıyla oluşturulan kavramların ve kategorilerin doğru olmaması ve çözüm noktasında yine aynı kavramlara başvurulmasından kaynaklanmaktadır. Searle, zihin felsefesindeki problemlerin çoğunun materyalist ve düalist kelime dağarcığını

kullanmaktan kaynaklandığını ve bu dağarcığın, bilinç problemini çözmeye giden yola işaret edemediğini düşünür. Bu noktada Searle, bilince ait olguların açıklanmasının, bu geleneksel kelime dağarcığını kullanmadan da mümkün olduğunu göstermeye çalışır. Çözümü düalizm ile materyalizmin ikisinin birden reddedilmesinde ve bilinci hem öznel olarak hem de fiziksel dünyaya ait bir görüngü olarak kabul eden yaklaşımın bir ifadesi olan “biyolojik doğalcılık” argümanında görür. Bu argümanı Searle, bilince biyolojik ve ontolojik bir önem atfederek bilincin de tıpkı diğer görüngüler gibi biyolojik bir görüngü olduğunu düşündüğünden, bilimin inceleme alanına girmesi gerektiği anlayışını savunur.

Searle’e göre, bilinç inceleme konusu edildiğinde, nedensel bir indirgeme yapabiliriz; fakat bilincin ontolojik yapısının öznellik niteliğine yani asli karakterine zarar vermeden ontolojik ya da kategorik bir indirgeme yapamayız. Ona göre, bilinç ontolojik ve biyolojik bir görüngüdür. Ancak diğer biyolojik görüngülerden ayrı olarak öznel bir niteliğe sahiptir. Bu düşüncesiyle Searle, zihin ya da bilinci ontolojik anlamda beyne indirgeyerek zihin ve beyni özdeş gören materyalist yaklaşımlardan da ayrılmaktadır. Ona göre, bilinç beyindir biçiminde yapılacak olan ontolojik bir indirgeme bilincin doğasını ifade etmek için yeterli değildir. Çünkü bu anlamda yapılan bir indirgemede materyalist ya da düalist yaklaşımlardan hangisi söz konusu edilirse edilsin elimizde hâlâ fiziksel gerçekliğin bir parçası olarak indirgenemez bir öznel gerçeklik kalmaktadır. Searle’e göre, bütün bilinçli durumlarımız, beynin üst ya da sistemik özellikleridir. Bu özelliklerin nedeni beyinde ortaya çıkan mikro süreçlerdir. Dolayısıyla bilinç, beynin, nöronlar ya da snapslar gibi alt düzey öğelerin sebep olduğu üst düzey sistemik bir özelliğidir. Bu noktada sistemi oluşturan mikro öğelerin davranışı, sistemin üst düzey özelliklerini üretmektedir.

Sonuç olarak Searle, bilinci biyolojik ve nörobiyolojik açıdan da ele alır ve bilinçliliği sağlayan şeyin beyinsel süreçler olduğunu düşünür. Ona göre zihinsel durumlara beyindeki süreçler neden olmakta ve aynı zamanda bunlar, sinir hücrelerinden oluşan sistemde gerçekleşmektedirler. Bu doğrultuda Searle’ün biyolojik doğalcı yaklaşımı ile bilinç ve beyin arasındaki etkileşim problemini, nörofizyolojik ilkeler çerçevesinde ele aldığını söyleyebiliriz. Dolayısıyla Searle’ün ontolojik anlamda indirgemeci olmayan biyolojik doğalcılık argümanı ile hem düalizmin hem de materyalizmin sınırlarının ötesinde bir çerçeve ortaya koyduğunu ifade edebiliriz.

Kaynakça

- Alıcı, T. (2013). *Gerçek bir yanılsama: Bilinç*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Altınörs, S. A. (2018). Zihin-beden problemine Searle’ün yaklaşımı. *Temaşa Felsefe Dergisi*, 9, 39-59.
- Bailey, Andrew (2019), *Zihin felsefesi*. (Doruker, F. Çev.). Ankara: Fol Kitap.
- Churchland, Paul M. (2012), *Madde ve bilinç*. (Ersöz, B. Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Crick, Francis (2005). *Şaşırtan varsayım: İnsan varlığının temel sorularına yanıt arayışı*. (Say, S. Çev.). Ankara: Tubitak Yayınları.
- Çelebi, V. (2022). *John Roger Searle bağlamında çağdaş zihin felsefesi problemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Doğan, Mehtap (2018). Bilincin doğasına yönelik beş temel yaklaşımın bir değerlendirmesi. *MetaZihin: Yapay Zekâ ve Zihin Felsefesi Dergisi*, 1: 21-55.
- Kaya, A. Ü. (2022). John Searle’ün bilinç teorisinde zihinsel nedensellik problemi. *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, 12 (4), s. 883-911.
- Kınağ, M. (2020). Dilin oluşumu bağlamında John Searle’ün doğal bilinç kuramı üzerine bir inceleme. *MetaZihin: Yapay Zekâ ve Zihin Felsefesi Dergisi*, 3(2): 163-189.
- Revonsuo, A. (2016). *Bilinç; özneliğin bilimi*. (Değirmenci, S. Çev.). İstanbul: Küre Yayınları.

-
- Searle, J. R. (2021). *Zihin: kısa bir giriş*. (Saraç, D. Çev.). İstanbul: Albaraka Yayınları.
- Searle, J. R. (2019). *Özgürlük ve nörobiyoloji*. (Özcan, Z. Çev.). Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Searle, J. R. (2018). *Bilincin gizemi*. (Karagöz, İ. Çev.). İstanbul: Küre Yayınları.
- Searle, J. R. (2014). *Zihnin yeniden keşfi*. (Macit, M. Çev.). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Searle, J. R. (2008). *Philosophy in a new century*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Searle, J. R. (2007). *Biological naturalism*, M. Velmans ve S. Schneider (Ed.), *The blackwell companion to consciousness*. (s. 327-336). MA: Blackwell Publishing.
- Searle, J. R. (2006). *Zihin dil ve toplum*. (Tural, A. Çev.). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Searle, J. R. (2005). *Bilinç ve dil*. (Macit, M., Özpilavcı, C. Çev.). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Searle, J. R. (2002). *The rediscovery of the mind*. Cambridge: The MIT Press.
- Searle, J. R. (1996). *Akıllar, beyinler ve bilim*. (Bek, K. Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Susan, Blackmore. (2017). *Bilinç üzerine konuşmalar*. (Akbiyık, S. Çev.). İstanbul: Küre Yayınları.
- Tümkaya, S. (2022). Yapay bilinç tartışmasında biyolojik doğalcı yaklaşımın hataları. *Kaygı*, 21 (2), 2022, 881-901.
-